

1001-8.TK.70.2021

SK 80/21

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku ze skargą konstytucyjną M. Sp. z o.o. o stwierdzenie, że art. 767^{3a} § 1 i § 3 oraz art. 795 w związku z art. 394³ § 2 pkt 2 w związku z art. 394³ § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.) jest niezgodny z art. 176 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 178 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

- na podstawie art. 42 pkt 7 i art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r., poz. 2393) –

przedstawiam następujące stanowisko:

postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r., poz. 2393) – wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

UZASADNIENIE

Skargę konstytucyjną złożono w związku z następującym stanem faktycznym.

Postanowieniem z kwietnia 2020 r. referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w B nadał – na wniosek wierzyciela – klauzulę wykonalności na akt notarialny. Skargę na to rozstrzygnięcie złożyła Skarżąca (dłużnik). Postanowieniem z października 2020 r., sygn. , Sąd Rejonowy w B utrzymał w mocy postanowienie referendarza sądowego z kwietnia 2020 r. Skarżąca złożyła zażalenie na rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego w B . Sąd ten, postanowieniem z listopada 2020 r., odrzucił zażalenie. Skarżąca złożyła wniosek o sporządzenie uzasadnienia postanowienia z listopada 2020 r., lecz wniosek ten został odrzucony postanowieniem Sądu Rejonowego w B z grudnia 2020 r. Zarządzeniem Sędziego z grudnia 2020 r. poinformowano, że na podstawie art. 394³ § 2 pkt 2 i § 3 k.p.c. kolejne zażalenia i pisma będą składane do akt bez nadawania im dalszego biegu. Skarżąca, uzupełniając – na wezwanie Prezesa Trybunału Konstytucyjnego – braki formalne skargi konstytucyjnej, wskazała, że ostatecznym orzeczeniem w rozumieniu art. 79 Konstytucji, w związku z którym wniesiona została skarga konstytucyjna, jest postanowienie Sądu Rejonowego w B z grudnia 2020 r., sygn. .

Zdaniem Skarżącej, „norma prawna z art. 767^{3a} § 1 i 3 k.p.c., jak też art. 795 § 1,2,2¹ i 3 w zw. z art. 394³ § 2 pkt 2 w zw. z art. 394³ § 3 k.p.c. (...) jest niezgodna z art. 176 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 178 Konstytucji RP. W ocenie Skarżącej, rozstrzygnięcie referendarza sądowego nie może zostać uznane za gwarantowane normami Konstytucji rozstrzygnięcie instancji sądowej, gdyż referendarzowi nie przysługuje atrybut niezawisłości i bezstronności” (skarga konstytucyjna, s. 2). W ten sposób naruszono prawo Skarżącej do dwuinstancyjnego postępowania, bowiem „niezawisły Sąd w przedmiocie sprawy wypowiedział się tylko raz” (skarga konstytucyjna, s. 3).

W uzasadnieniu skargi konstytucyjnej przytoczono treść art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz krótkie omówienie orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i Sądu

Najwyższego co do sposobu rozumienia zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego, wynikającej z art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna podlega wstępnemu badaniu, w ramach którego Trybunał ocenia, czy odpowiada ona warunkom formalnym oraz czy nie jest oczywiście bezzasadna. Jak wynika z orzecznictwa trybunalskiego, zakończenie tego etapu formalnej weryfikacji skargi nie wyłącza dalszej oceny warunków jej wniesienia, dokonywanej już na kolejnym etapie postępowania. Postanowienie o przekazaniu skargi konstytucyjnej do rozpoznania przez odpowiedni skład Trybunału nie przesądza więc ostatecznie o dopuszczalności jej merytorycznego rozpatrzenia. Trybunał ma obowiązek ustalania na każdym etapie postępowania, czy merytoryczna ocena zarzutów określonych w badanej skardze konstytucyjnej jest w ogóle dopuszczalna. Trybunał, rozpoznając sprawę, nie jest przy tym związany stanowiskiem zajęтым w postanowieniu zamykającym wstępne rozpoznanie. Kontrolując istnienie pozytywnych oraz brak ujemnych przesłanek procesowych, Trybunał może także dojść do wniosków odmiennych niż te, które zostały uprzednio wyrażone w postanowieniu wydanym na etapie wstępnego rozpoznania konkretnej skargi konstytucyjnej (*vide* – wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 listopada 2010 r., sygn. SK 10/08, OTK ZU nr 9/A/2010, poz. 99 i postanowienia: z dnia 30 czerwca 2008 r., sygn. SK 15/07, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 98; z dnia 11 września 2012 r., sygn. SK 19/12, OTK ZU nr 8/A/2012, poz. 98 i z dnia 18 grudnia 2019 r., sygn. SK 71/19, OTK ZU z 2020 r., seria A, poz. 2).

Dopuszczalność rozpatrywanej skargi konstytucyjnej, mimo nadania jej dalszego biegu postanowieniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 listopada 2021 r., sygn. Ts 62/21, nadal budzi wątpliwości.

Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji, każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, może wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego,

kierując ją przeciwko aktowi prawnemu, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach, prawach albo obowiązkach konstytucyjnych. Skargę wnosi się „na zasadach określonych w ustawie”, przy czym obecnie jest to ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r., poz. 2393; dalej: „u.o.t.p.TK”). Wynikające z art. 79 ust. 1 Konstytucji uprawnienie do złożenia skargi konstytucyjnej może być zatem realizowane jedynie w zakresie przewidzianym w u.o.t.p.TK i po spełnieniu określonych w niej wymagań formalnych.

Przesłanki określone w art. 79 ust. 1 Konstytucji, warunkujące dopuszczalność skargi konstytucyjnej, są ściśle związane z wymogami formalnymi, których dopełnienie ciąży na skarżącym. Zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 1-3 u.o.t.p.TK, skarga konstytucyjna zawiera określenie kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją, wskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego i w jaki sposób – zdaniem skarżącego – zostały naruszone, oraz uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na poparcie tego zarzutu.

Przedmiotowa skarga konstytucyjna jest w istocie pozbawiona ostatniego z wymienionych wyżej elementów – uzasadnienia zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie przypominał, że uzasadnienie skargi konstytucyjnej musi spełniać określone wymagania, w tym

przede wszystkim wskazywać co najmniej jeden argument przemawiający za naruszeniem określonych wzorców kontroli (*vide* – postanowienia z dnia 15 lipca 2015 r., sygn. SK 69/13, OTK ZU nr 7/A/2015, poz. 110 i z dnia 13 lutego 2020 r., sygn. Ts 156/17, OTK ZU z 2020 r., seria B, poz. 147). Zwracał także uwagę, iż spełnienie przez skarżącego wymogu określonego w art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p. TK nie może ograniczać się do cytatów pochodzących z orzecznictwa konstytucyjnego lub sądowego. Przywoływanie treści orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego lub Sądu Najwyższego może jedynie stanowić wzmocnienie argumentacji, ale nie może tej argumentacji zastąpić (*vide* – postanowienia z dnia 19 czerwca 2018 r., sygn. Ts 158/17, OTK ZU z 2019 r., seria B, poz. 100 i z dnia 24 września 2020 r., sygn. Ts 204/17, OTK ZU z 2020 r., seria B, poz. 380). Przesłanka odpowiedniego uzasadnienia zarzutów nie powinna być więc traktowana powierzchownie. Jak wskazał Trybunał, „[p]rzytaczane w postępowaniu pisemnym argumenty mogą być mniej lub bardziej przekonujące, lecz zawsze muszą być argumentami «nadającymi się» do rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny. Merytoryczne rozpoznanie sprawy uzależnione jest nie tylko od precyzyjnego oznaczenia przez skarżącego wzorców konstytucyjnych, ale i zgodnej z orzecznictwem konstytucyjnym ich interpretacji oraz odpowiedniego (adekwatnego) przyporządkowania do przedmiotu kontroli. Dopóki skarżący (wnioskodawca, sąd pytający) nie powoła przekonujących motywów mających świadczyć o niezgodności kwestionowanego przepisu z odnośnymi normami Konstytucji, Trybunał musi uznawać je za zgodne z wzorcem kontroli. Skarga konstytucyjna, wniosek lub pytanie prawne, w których inicjator postępowania ograniczyłby się do wyrażenia przekonania o niezgodności przepisu z Konstytucją bądź wskazania istniejących w tej kwestii wątpliwości, nie może podlegać rozpoznaniu przez Trybunał. Należy jednocześnie podkreślić, że Trybunał Konstytucyjny jest zobowiązany do zbadania wszystkich okoliczności sprawy w celu jej wszechstronnego wyjaśnienia, nie będąc zarazem związanym wnioskami dowodowymi uczestników postępowania (art. 69 ust. 1 i 3 u.o.t.p. TK). Nie oznacza to jednak w żadnym wypadku

przerzucenia ciężaru dowodzenia na Trybunał przez podmiot inicjujący postępowanie w sprawie. Powyższa reguła postępowania może bowiem znaleźć zastosowanie dopiero wówczas, gdy ten podmiot wykazał należyłą staranność, spełniając wszystkie wymagania wynikające z Konstytucji oraz u.o.t.p.TK” (postanowienie z dnia 26 sierpnia 2020 r., sygn. Ts 66/19, OTK ZU z 2020 r., seria B, poz. 337; podobnie – odnośnie do skarg konstytucyjnych – w postanowieniach Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 23 maja 2012 r., sygn. Ts 100/11, OTK ZU nr 3/B/2012, poz. 294; z dnia 15 listopada 2012 r., sygn. Ts 278/11, OTK ZU nr 2/B/2013, poz. 185; z dnia 19 listopada 2012 r., sygn. Ts 4/12, OTK ZU nr 1/B/2013, poz. 107; z dnia 13 lutego 2015 r., sygn. Ts 220/13, OTK ZU nr 1/B/2015, poz. 36 oraz z dnia 8 października 2015 r., sygn. Ts 165/15, OTK ZU nr 6/B/2015, poz. 710).

Skarżąca nie podała żadnego uzasadnienia zarzutu niezgodności zaskarżonych przepisów z powołanymi wzorcami kontroli, bo nie sposób uznać za uzasadnienie – w rozumieniu art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK – przytoczonych wyżej *in extenso* fragmentów skargi konstytucyjnej, które właściwie wyczerpują całość przedstawionej „argumentacji” i mogą być co najwyżej uznane za bardzo ogólne sformułowanie zarzutu niezgodności ze wskazanymi wzorcami kontroli, w żaden zresztą sposób nieodniesionego do treści zakwestionowanych w skardze przepisów. W odniesieniu zaś do samych wzorców Skarżąca poprzestała na przytoczeniu wyłącznie treści przepisów art. 45 ust. 1 i art. 178 Konstytucji (nie objaśniając przy tym podstaw powołania drugiego ze wskazanych przepisów, który nie wyraża wszak żadnej wolności lub prawa konstytucyjnego) oraz lakonicznym przedstawieniu sposobu rozumienia zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego z powołaniem się na jedno orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego. Wskazane niedostatki skargi konstytucyjnej uwidaczniają się szczególnie wyraźnie na tle określonego w *petitum* skargi konstytucyjnej przedmiotu kontroli, który – bez wyraźnego wskazania, czy kwestionowana jest jedna, czy więcej norm prawnych –

zrekonstruowano z kilku przepisów prawa, regulujących jednak odrębne instytucje. W skardze konstytucyjnej brak jest w szczególności wyjaśnienia i uzasadnienia powołania, jako przedmiotu kontroli, przepisów art. 394³ § 2 pkt 2 i § 3 k.p.c., regulujących konsekwencje naruszenia zakazu nadużycia praw procesowych i przeciwdziałających „łańcuchowi zażaleń” (*vide* – M. Kuchnio, teza 1 do art. 394³, [w:] O.M. Piaskowska [red.], *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021) i które – jak wskazuje sama Skarżąca – zostały zastosowane w jej sprawie już po wydaniu orzeczenia z dnia 10 grudnia 2020 r., wskazanego jako ostateczne rozstrzygnięcie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, tj. w zarządzeniu z dnia 10 grudnia 2020 r.

Skąpe uzasadnienie skargi pozwala jedynie na bardzo ogólną identyfikację przedstawionego przez Skarżącą problemu konstytucyjnego – jest to wątpliwość co do wyłączenia możliwości zażalenia na postanowienie sądu, wydane w przedmiocie rozpoznania skargi na postanowienie referendarza sądowego o nadaniu klauzuli wykonalności, przy czym, ze względu na stan faktyczny sprawy, na tle której wniesiono skargę konstytucyjną, problem ten należałoby zawęzić wyłącznie do sytuacji, gdy referendarz sądowy klauzulę wykonalności nadaje „niesądowemu” tytułowi egzekucyjnemu – aktowi notarialnemu. W skardze konstytucyjnej nie da się odnaleźć jakichkolwiek danych pozwalających na uznanie, iż w samym powierzeniu referendarzom sądowym kompetencji w zakresie nadawania klauzuli wykonalności, w tym „niesądowym” tytułom egzekucyjnym, Skarżąca widzi naruszenie Konstytucji. Kwestionowany jest jedynie charakter rozstrzygnięcia sądu rozpoznającego skargę na postanowienie referendarza sądowego, jako orzeczenia sądu drugiej instancji – niezaskarżalnego. W tym kontekście za relewantny dla zrekonstruowania normy wyrażającej zakwestionowaną regułę można uznać art. 767^{3a} § 3 zdanie pierwsze k.p.c.. Powołanie w *petitum* skargi konstytucyjnej przepisów art. 767^{3a} § 1 oraz art. 795 k.p.c. nie zostało natomiast w ogóle wyjaśnione przez Skarżącą.

Problem konstytucyjny – o ile został prawidłowo zidentyfikowany – wymaga rozważenia szeregu kwestii, co wynika przede wszystkim z powołanych przez Skarżącą wzorców kontroli. W świetle zakresu gwarancji konstytucyjnych objętych przepisami art. 45 ust. 1 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji konieczne jest w szczególności ustalenie, czy postępowanie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności, które samo w sobie jest zasadniczo jedynie pewnym etapem cywilnego postępowania sądowego, może być uznane za odpowiadające konstytucyjnemu rozumieniu pojęcia „sprawa” oraz – czy na dokonywaną w tym zakresie ocenę wpływa szczególny charakter klauzuli wykonalności nadawanej „niesądowemu” tytułowi egzekucyjnemu, zwanej w doktrynie „klauzulą konstytutywną” (*vide* – D. Zawistowski, teza 6 do art. 795, [w:] T. Wiśniewski [red.], *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730-1088*, LEX/2021). W następnej kolejności rozważenia wymaga, która z dwóch postaci konstytucyjnego prawa do sądu, tj. prawo do sądowego wymiaru sprawiedliwości, a więc merytorycznego, wiążącego i ostatecznego rozstrzygnięcia w sporze o prawo (rozstrzygnięcia „sprawy”), czy prawo do sądowego rozstrzygnięcia w przedmiocie aktu kształtującego sytuację prawną podmiotu konstytucyjnych praw i wolności (*vide* – wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 maja 2011 r., sygn. P 38/08, OTK ZU nr 4/A/2011, poz. 33). Z tym też łączy się problematyka prawa do dwuinstancyjnego postępowania sądowego, którego zakres powiązany jest z powierzoną sądom konstytucyjną kompetencją sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Rozważenia wymaga w związku z tym kwestia relacji tego prawa do spraw nierozpatrywanych od początku przez sądy, lecz tylko poddanych końcowej kontroli ze strony sądu. Skarżąca nie przedstawiła analizy choćby tych, wskazanych wyżej, kluczowych zagadnień.

Tak więc, wobec niedochowania przez Skarżącą formalnego, określonego w art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK, wymogu uzasadnienia skargi konstytucyjnej,

postępowanie powinno podlegać umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK, z powodu niedopuszczalności orzekania.

Mając na uwadze powyższe, wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego

Robert Hermand
Zastępca Prokuratora Generalnego